METAPHORS DERIVED FROM ANATOMIC TERMS IN THE TOPONYMY. SPECIAL ATTENTION PAID TO THE TOPONYMS OF BISTRA AND SEBEŞ VALLEYS (CARAŞ-SEVERIN COUNTRY)

Diana BOC (SÎNMĂRGHIŢAN)
"Victor Babeş" University of Medicine and Pharmacy, Timişoara

Abstract: The place names, as binders between human beings and their places of birth, reveal inner states, subjective interpretations and observations etc. which help rewrite the history of a community, step by step. The biplane character of the metaphor - denominative and connotative – turns it into a figure of speech often used both in the current language and in the specialized one. The aim of this trope is to substitute the lack of some precise terms meant to describe, as exactly as possible, the surrounding geographic realities. The subject Metaphor in Toponymy was debated and sometimes improper explained, generating a series of debates along the time. This work aims to analyse the place names which are based on appellatives that come from metaphors derived from anatomic terms. Such toponyms are numerous in the area where the beautiful Bistra and Sebeş Valleys are located and describe mainly the position towards the sun, towards certain points of reference, towards other toponyms or towards the owner's house, being created by comparing the geographic objects with the ones having as starting point the terms referring to the anatomic parts of the human body.

Keywords: anatomic terms, metaphor, toponymy, Bistra and Sebeş Valleys.

Introducere

Numele de locuri, legământ sacru între om și locurile sale natale, scot la iveală stări interioare, interpretări subiective, constatări etc. cu ajutorul cărora este rescrisă pas cu pas istoria unei comunități. Caracterul biplan al metaforei: denominativ și conotativ face din ea o figură de stil folosită adesea în limbajul curent, precum și în cel specializat. Subordonându-se caracterului denotativ al metaforei, vorbitorul va transpune imaginea care i se supune privirii într-un termen fizic, cât mai familiar lui. Scopul acestui trop este acela de a suplini lipsa unor termeni concreți, care să descrie cât mai exact realitățile geografice înconjurătoare. Acești termeni chiar dacă există în terminologia de specialitate sunt, de cele mai multe ori, abstracți și insuficient clarificați, fapt pentru care se va prefera înlocuirea lor cu elemente din universul cunoscut. Problema metaforei în toponimie a fost dezbătută şi uneori inexact explicată[1], generând de-a lungul timpului o serie de dezbateri.

Lucrarea de față își propune spre analiză numele de locuri care au la bază apelative provenite din metafore derivate din termeni anatomici. Acestea sunt create pe baza

[1] După unii cercetători acest fenomen al metaforizării s-ar produce doar la nivelul lexicului nu şi la nivel toponimic, adică în momentul denominaţiei propriu-zise, în timp ce alţii prezintă această chestiune în mod contradictoriu. Cf. nota 21, în *Place Appellatives and Place Names in Romanian. Special Attention Paid to the Toponyms of Bistra and Sebeş Valleys (Caraş-Severin County)*, publicată în JRLS, nr. 6/2015, p. 654-662, unde am dat câteva exemple de acest gen.

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

comparaţiei dintre obiectele geografice şi cele care au ca punct de plecare termeni referitori la părţi ale corpului omenesc. Astfel de toponime sunt numeroase în arealul frumoaselor văi Bistra şi Sebeş, de aceea vom limita discuţia noastră doar la acele toponime care redau în principal poziţia faţă de soare, faţă de anumite repere, faţă de alte toponime sau faţă de casa proprietarului, urmând să revenim asupra acestui subiect şi să completăm lista acestora cu numele de loc care descriu ridicăturile sau adânciturile de teren, căile de acces etc. și care au la bază tot termeni anatomici.

Metafora în toponimie

Ornament estetic, dar și mijloc esențial al cunoașterii, metafora a fost îndelung dezbătută și definită din diverse perspective (v. Avădanei 1994, p. 12-13).

Considerată drept un important mijloc de învățare și de înțelegere a unor concepte abstracte[2], metafora își găsește ușor locul în rândul discursului specializat, servind limbajul în scopuri definitorii: ,,metaforele […] ajută lectorul să-şi formeze o viziune mai clară, nu numai materială, ci şi emoţională, […] şi se pot adăuga terminologiei tehnice dintr-un domeniu semantic, contribuind astfel la o mai mare precizie în folosirea limbii" (Newmark, *The Translation of Metaphor*, apud Dobrotă 2003, p. 306). Acoperind astfel „lacunele unui sistem lingvistic în criză de termeni pentru noile realităţi" (Rovenţa-Frumuşani 2000, p. 126), metafora, ca mijloc lingvistic şi stilistic, îi permite omului să-şi exprime percepţia faţă de natura exterioară, să informeze deci, să explice și să convingă în același timp. Problema metaforei în toponimie nu este una nouă, ea constituind obiectul de studiu pentru mulți lingviști[3] interesați de limbajele de specialitate, unde metafora este cea care îndeplinește funcţia denominativă, fiind astfel elementul de bază al creaţiei terminologice. Varietatea formelor de relief de care se bucură această zonă este demonstrată şi prin numărul mare de apelative topice, peste 350. Originea lor trebuie căutată, de cele mai multe ori, în terminologia altor științe sau în limbajul uzual, devoalând atitudinea „subiectivă a poporului faţă de lumea fizică înconjurătoare, cum vede el lucrurile în mijlocul cărora trăieşte şi cum reacţionează lingvistic atunci când nevoia de a le distinge unele de altele îi cere să le dea un nume" (Iordan 1963, p. 312). Apariția lor în vocabular presupune un proces de metaforizare, prin care diferite aspecte ale solului sunt puse în legătură directă cu realitățile imediate și bine cunoscute subiectului vorbitor. Astfel, între termenii metaforici întrebuințați bună parte s-au dovedit a fi cei care fac trimitere către părți ale corpului. Termenii anatomici, realități concrete ce aparțin universului familiar, au dat naștere unor construcţii metaforice care, lexicalizându-se, odată cu evoluția vocabularului, și-au pierdut valoarea figurativă ajungând să descrie cât mai exact diferite forme de relief.

[2] Rodica Pânzaru, în *Metafora și textualitatea: probleme de interpretare și traducere,* sublinia faptul că „în momentul în care se face o analogie a unui lucru cu altul, se scoate în evidență o caracteristică suplimentară a lui" (apud Burci 2012, p. 252).

[3] V. articolul Iustinei Burici, *Metafora în toponimie*, apărut în 2012 în Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „S. S. Nicolăescu-Plopșor", nr. XIII, Craiova, p. 251-260, precum și trimiterile la bibliografia de specialitate.

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

Metafore derivate din termeni anatomici în toponimia văilor Bistra și Sebeș

Supuse sub lupa fină a lingvistului, toponimele își dau jos haina timpului și, fără a simți pudoarea, transmit simpatetic, în cuvinte simple idei, simțiri, întreaga expresivitate lingvistică a fiecărui localnic la contactul cu lumea ce-l înconjoară. „Animal metaforizant" (cf. Lucian Blaga), omul simte chemarea poetică și vibrează la fiecare provocare pe care i-o oferă natura. El percepe lumea fizică, universul ce-l înconjoară ca pe o prelungire a spațiului său lăuntric și de aici armonizarea cu sine însuși e imediată și firească. Este cunoscut faptul că termenii care denumesc părțile corpului uman aparțin celui mai stabil fond de cuvinte[4] al unei limbi. Acești termeni anatomici, cum i-am numit noi aici, exprimă noțiuni concrete ale unui univers nemijlocit omului și este cât se poate de firesc ca ei să fie „antrenați într-un raport semantic, logic" (Eremia 2006, p. 9) cu realitățile geografice înconjurătoare. Odată intrați într-un alt domeniu de activitate, cel geografic aici, ajung slujitorii fideli ai unor noi realități, nu înainte însă de a urma un lung fenomen de abstractizare și generalizare. Astfel, într-o osmoză perfectă, urmând un proces de metaforizare, dealul își pleacă sfios ***capul*** (în fapt „vârful dealului") și spune povestea, scăldându-se cu ***fața*** („versant al unui deal expus la soare") în lumina soarelui, în timp ce ***dosul/curul*** („versant al unui deal aflat la umbra") se bucură de răcoare.

Toponime care redau poziția față de soare, față de anumite repere, față de alte toponime sau față de casa proprietarului au la bază apelative anatomice provenite prin metaforă. În zona noastră de interes, aceea a frumoaselor văi străbătute de râurile Bistra și Sebeș, principali afluenți ai Timișului, astfel de termeni sunt productivi și se referă la: *cap, coadă, cot, cur, dos, faţă, frunte, fund, gleznă,* sau *mijloc.* Pe aceștia îi vom reda mai jos, în ordine alfabetică, arătând totodată numele de loc pe care au ajuns să le desemneze, sensurile înregistrate, precum și descrierile obținute în urma anchetelor pe teren efectuate.

Apelativul ***cap***[5] redă realități geografice având sensul de „vârf, înălțime" (cf. Frăţilă 2002, p. 58; Homorodean 1980, p. 145; Ioniţă 1982, p. 57; Iordan 1963, p. 20) „început, sfârşit" (cf. Frăţilă 2002, p. 58; Iordan 1963, p. 20); „margine" (cf. Ioniţă 1982, p. 57). Asocierile care au loc, preciza Ch. Bally, se bazează pe vagi analogii, chiar ilogice uneori, dar care subliniază destul de bine ceea ce relevă subiectul vorbitor în natura exterioară și prin ce imagini își reprezintă el aspecte pe care mintea nu le putea prezenta sub formă de abstracție (apud Felecan 2005, p. 22).

Entopicul, preluat prin metaforă, apare în microzona noastră de interes în toponime precum: ***Capu*** *de Bou* (RusM) –„deal", ***Capu*** *Dealului* (Prev), (Băţ), (Crn) – „deal acoperit cu pădure", „vârf de deal acoperit cu pădure", ***Capu*** *Satului* (Măr) – „deal", ***Capu*** *Măgurii* (M) – „pășune montană, situată la capătul Măgurii".

[4] Cuvintele din această categorie sunt preponderent de origine latină. Despre persistența acestor nume s-a vorbit în nenumărate rânduri, încă de la începutul secolului trecut. Adolf Zauner, de pildă, în lucrarea *Die romanichen Namen. Eine onomasiologische Studie*, constată că terminologia corpului uman se caracterizează printr-o mare stabilitate. Cu o documentare materială bogată, bazată pe cunoașterea și interpretarea critică a contribuțiilor anterioare, vine și lucrarea lui Nicolae Felecan, *Terminologia corpului uman în limba română*, lucrare de referință în cercetarea onomasiologică, apărută în 2005 la Cluj-Napoca, ed. Ergonaut.

[5] Pentru nuanţarea sensului, precum şi pentru răspândirea sa în toponimie, v. şi DTB, II, p. 6-7; DTRO, II, p. 41-45; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 34; TTRT (Sălaj), p. 53-54; DTRM, II, p. 22-25.

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

Apelativul ***coadă***[6] „început, sfârşit, capăt” (cf. Iordan 1963, Frăţilă 2002, p. 63-63) apare în:

Dealu ***Cozii*** (RusM) – „deal”, *Muchia lu* ***Coadă*** (Bcv) – „parte de sat”.

Apelativul ***cot*** cu sensul de: „loc, porţiune unde un drum, o vale etc. îşi schimbă brusc direcţia; cotitură, întorsătură” (DEX, v. şi Porucic, *Lexiconul*, p. 71; DTB, II, p. 124, DTRO, II, p. 216-220; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 44; TTRT (Sălaj), p. 88; DTRM, II, p. 172-174; Ioniţă 1982, p. 130, 161, 181) apare în nume de loc precum:

Cotu *Barbului* (Bor) – „pădure de foioase”, ***Cotu*** *Gropanului* (Bcv) – „pădure de răşinoase”, ***Cotu*** *Laţcului* (Zăv) – „teren ondulat cu pădure”, ***Cotu*** *lu Bărbuţ* (Car) – „câmpie”, ***Cotu*** *lu Bunei* (VB) – „şes arabil”, ***Cotu*** *lu Găman* (Car) – „teren arabil şi fâneţe”, ***Cotu*** *lu Hergheş* (Car) – „câmpie”, ***Cotu*** *Issi* (Car) – „câmpie”, ***Cotu*** *lu Pusoarea* (Obr) – „pădure”, ***Cotu*** *Sebeşului* (Car) – „câmpie la cotitura Sebeşului”, ***Cotu*** *Spăriatului* (Car) – „câmpie”, ***Cotu*** *Staicului* (Car) – „câmpie”, ***Cotu*** *lu Tudosie* (Zăv) – „teren arabil şi fâneţe”, ***Cotu*** *Mare* (VB) – „şes arabil”, ***Cotu*** *Mic* (VB) – „cot al râului Bistra”, ***Cotu*** *Văidoańi* (Car) – „luncă cu teren arabil şi fâneţe la cotitura Timişului”, ***Coturile*** (Iaz) – „teren arabil şi fâneţe”, *La* ***Cot*** (Măr) – „cotitură de deal”.

Ca sinonim al lui *cot* întâlnim, în localităţile anchetate apelativul *covei*[7] „cot, cotitură” (DA); „cotitură de drum sau de apă” (DTB, II, p. 125): ***Covei*** (Măg) – „fâneţe”, ***Coveiu*** (Băţ) – „deal”, *La* ***Covei*** (Zer) – „fâneţe şi teren arabil”.

Apelativul ***cur***, desemnând partea din spate sau capătul unor locuri (dealuri, păduri etc.), v. şi Frăţilă 2002, p. 70-71; Homorodean 1980, p. 146; v. şi DTB, II, p. 158; DTRO, II, p. 283; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 45; TTRT (Sălaj), p. 92; DTRM, II, p. 207 înregistrează nume precum:

Curu *Dealului* (Bcv), (M) – „faţa din dosul dealului”, „păşune montană”, ***Curu*** *Orlii* (Bor) – „pădure de foioase”, *La* ***Cur*** *de Oaie* (Ciut) – „exploatare de piatră pe faţa pârâul Ciob”.

Mult mai productiv în toponimia localităţilor anchetate s-a dovedit a fi sinonimul său ***dos***[8] „loc unde nu bate soarele; loc ferit, ascuns, adăpostit” (DEX, v. şi Frăţilă 2002, p. 79; Porucic, *Lexiconul*, p. 22):

Calea ***Dosului*** (Mal) – „drum”, *Dâmbu la Din* ***Dos*** (Var) – „parte de deal cu fâneţe”, ***Dos*** (TRu) – „teren arabil”, ***Dosu*** (Var) – „fâneţe”, ***Dosu*** *Alunului* (RusM) – „dos de deal”, ***Dosu*** *Beichii* (Băţ) – „faţă de deal cu stână”, ***Dosu*** *Borlovii* (Bor) – „pădure de foioase”, ***Dosu*** *Borloviţei* (Bor) – „pădure de foioase”, ***Dosu*** *Bradului* (RusM) – „faţă de deal pe Loznişoara”, ***Dosu*** *de la Gura Văii* (Măg) – „faţă de deal”, ***Dosu*** *de la Valea Mare* (Măg) – „faţă de deal”, ***Dosu*** *Dealului Mare* (Băţ) – „dos de deal”, ***Dosu*** *din Pietroasa* (Măg) – „faţă de deal”, ***Dosu*** *din Valea Lupului* (Măg) – „faţă de deal”, ***Dosu*** *Jghiabului* (Cir) – „dos de

[6] Pentru mai multe sensuri, precum şi pentru aria de răspândire în toponimie, v. Porucic, *Lexiconul*, 70; Oancă, 1996, p.113; DTB, II, 89; DTRO, II, 151; TTRT (Valea Hăşdăţii), 40; TTRT (Sălaj), 75; DTRM, II, 121-125; Iordan, 1963, p. 20, nota 2.

[7] Apelativul s-a dovedit productiv în toponimia Banatului, Olteniei şi Munteniei (cf. DTB, II, p. 124-125; DTRO, II, p. 222-223; DTRM, II, p. 175).

[8] Pentru frecvenţa apelativului în toponimia ţării, v. DTB, III, p. 65-71; DTRO, II, p. 380-386; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 51; TTRT (Sălaj), p. 109-111; DTRM, II, p. 279-283; Ioniţă 1982, p. 26, 33, 46, 47, 71, 85, 107, 109, 151; Iordan 1963, p. 138-139, 151, 152.

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

deal", ***Dosu*** *Jurmii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Dosu*** *la Culmea Ursului* (Bor) – „pădure de foioase", ***Dosu*** *lu Jgorieşti* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Dosu*** *Măgăzânii* (Bor) – „pădure de foiase pe Valea de Rug", ***Dosu*** *Mărăiacului* (Bor) – „pădure de foioase", ***Dosu*** *Mărgănesc* (Vos) – „teren în pantă cu păşune", ***Dosu*** *Muntelui* (Măg) – „faţă de deal", ***Dosu*** *Padinii* (VB) – „faţă de deal spre Măgura", ***Dosu*** *Popii* (Băţ) – „faţă de deal", ***Dosu*** *Râpilor* (Băţ) – „dos de deal", ***Dosu*** *Şopotului* (Dlc) – „faţă de deal", ***Dosu*** *Vezii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", *În* ***Dos*** (Mal) (TRu) (Vos) – „faţă de deal", *Mlaştina din* ***Dos*** (Var) – „fâneţe", *Pe* ***Dosu*** *Şopotului* (Dlc) – „drum", *Pădurea* ***Dosu*** *Râului* (Bor) – „pădure de foioase", *Sub* ***Dos*** (Var) – „faţă cu fâneţe", *Sub* ***Dos*** *la Balota* (Măr) – „poale de deal".

Apelativul ***faţă*** apare în opoziţie cu *dos*, desemnând „partea dinainte a corpului" şi, prin analogie, „partea expusă a oricărui obiect, lucru" (DA). Termenul e folosit ca şi *dos* fie pentru evitarea omonimiei, fie cu valoare substantivală, preluat prin metaforă şi are sensul de „partea dealului sau a muntelui întoarsă spre soare sau spre miazăzi" (DA, v. şi Porucic, *Lexiconul*, p. 22, DTB, IV, p. 10; DTRO, III, p. 7; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 53; TTRT (Sălaj), p. 119- 121, 130-131; Frăţilă 2002, p. 83, Ioniţă 1982, p. 47; Iordan 1963, p. 138, 152, 165). În toponimia noastră folosirea lui e recurentă identificând-se realităţi geografice precum:

Dealu ***Feţei*** (RusM) – „deal", ***Faţa*** (Mal) – „deal", ***Faţa*** *Albinii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *Bisăricuţei* (M) – „faţă cu pădure de fag şi brad pe dealul Prodanei, în apropiere de Culmea Bisăricuţei", ***Faţa*** *Bordului* (Bor) – „faţă de deal cu pădure de amestec", ***Faţa*** *Borlovii Mari* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *Borloviţei* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *Boului* (Rusţ) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Cocinului* (Zăv) – „parte de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Craiului* (Bor) – „gol alpin în Muntele Mic", ***Faţa*** *cu Mesteceni* (Bcv) – „faţă de deal", ***Faţa*** *Curmăturii* (Bcv) – „parte de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Dabului* (Băţ) – „fâneţe la marginea satului", ***Faţa*** *de la Mijlocu Plaiului* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *de la Gura Văii* (Măg) – „faţă de deal", ***Faţa*** *de la Valea Mare* (Măg) – „faţă de deal", ***Faţa*** *Dealului de către Apa Mare* (Bcv) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Dealului Mare* (Băţ) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Dealului Negru* (Bcv) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *din Valea Lupului* (Măg) – „faţă de deal", ***Faţa*** *Goală* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase şi fâneţe", ***Faţa*** *Hotarului* (Măg) – „faţă de deal", ***Faţa*** *Lungă* (Măg) – „deal", ***Faţa*** *Jurmii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *Lazurilor* (M) – „poiană, pădure şi păşune de brazi pe versantul drept al Nermeşului", ***Faţa*** *lu Bălaci* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *lu Can* (Bor) – „păşune alpină", ***Faţa*** *lu Izvorele* (Măr) – „faţă cu fâneţe", ***Faţa*** *lu Mischie* (Bor) – „faţă cu fâneţe", ***Faţa*** *lu Pascu* (Bor) – „faţă cu fâneţe", ***Faţa*** *lu Pemu* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *lu Râc* (Bor) – „faţă cu fâneţe", ***Faţa*** *lu Sămenica* (Bor) – „păşune", ***Faţa*** *lu Şuşui* (Var) – „fâneţe", ***Faţa*** *lu Vreme Ră* (Var) – „faţa cu fâneţe", ***Faţa*** *Malingii* (Bcv) – „faţă cu pădure", ***Faţa*** *Mare* (Băţ) – „fâneţe în Valea Mânea", ***Faţa*** *Măgăzânii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase şi conifere", ***Faţa*** *Măgurii* (Măr) (PoiMr) – „partea estică a Măgurii", ***Faţa*** *Mărului* (Băţ) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Miuţoanii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase şi conifere", ***Faţa*** *Neamţului* (Bcv) – „faţă de deal cu pădure", ***Faţa*** *Nevoii* (Bor) – „gol alpin", ***Faţa*** *Orlii* – (Bor) – „faţă cu pădure de amestec", ***Faţa*** *Pietroasă* (Măg) – „faţă de deal", ***Faţa*** *Pietroşiţei* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase", ***Faţa*** *Pleşii* (Vos) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Popii* (Bcv) – „faţă de deal cu

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

pădure", ***Faţa*** *Plopilor* (Bor) – „parte de deal", ***Faţa*** *Sebeşelului* (Bor) – „păşune împădurită", ***Faţa*** *Sub Pleşii* (Vos) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Uzinii* (Bor) – „faţă cu pădure de răşinoase", ***Faţa*** *Văii Dalciului* (Dlc) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Vărăticii* (Bor) – „pădure de foioase", ***Faţa*** *Velica* (VMg), (Cir) – „faţă de deal cu fâneţe", „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Voiegilor* (Bcv) – „faţă de deal cu fâneţe", ***Faţa*** *Voinii* (Bor) – „faţă cu pădure de foioase şi conifere", ***Faţa*** *Zlăgnii* (Bor) – „grădinile sătenilor", ***Faţă*** (Zăv) – „deal cu fâneţe", ***Feţăle*** *Mălingii* (Bcv) – „faţă de deal", ***Feţe*** (Dlc) – „coastă cu teren arabil", ***Feţele*** *Mari* (VB) – „faţă de deal în Padeş", *Izvoru de la* ***Faţa*** *Craiului* (Bor) – „izvor, izvorăşte de sub Brazii lu Borca şi se varsă în Pârâu Craiu", *Izvoru de la* ***Faţa*** *Orlii* (Bor) – „izvor, izvorăşte de la locul numit Faţa Orlii şi se varsă în Borlova Mare", *În* ***Faţă*** (Bor), (Var) – „fâneţe", „teren în pantă cu fâneţe şi pomi fructiferi", *Ogaşu de la* ***Faţa*** *Slătinii* (TRu) – „pârâu, izvorăşte de sub Măgură şi se varsă în Slatina", *Pe* ***Faţă*** (Vos) – „teren arabil", *Sub* ***Faţă*** (Zăv) – „teren în pantă cu fâneţe".

Apelativul ***frunte*** „partea din faţă a unui deal sau munte" (DA, v. şi DTB, IV, p. 67-68; DTRO, III, p. 101; TTRT (Valea Hădăţii), p. 58; TTRT (Sălaj), p. 133-134; Ioniţă 1982, p.75, 160, 168) înregistrează doare două nume:

Fruntea *Goală* (Băţ) – „frunte de deal cu pădure şi fâneţe", ***Frunţile*** *lu Lulă* (Bor) – „pădure de foioase".

Slaba frecvenţă a acestui termen vine să sublinieze o dată în plus că acesta face parte, ca şi alţi termeni anatomici, de altfel, dintr-un „vocabular disponibil" alcătuit din cuvinte cu frecvenţă mică, uzuale însă şi utile în orice epocă (cf. Tudose, *Vocabularul fundamental*, p. 122 în *Sistemele limbii*, apud Felecan 2005, p. 62).

Apelativul ***gleznă*** „parte a piciorului care cuprinde porţiunea articulaţiei tibiei cu tarsul; proeminenţă osoasă formată în această parte a piciorului; parte mai subţire a gambei, situată deasupra articulaţiei tibiei cu tarsul; *(la unele animale)* porţiune a membrului cuprinsă între fluier şi chişiţă" (DEX) este folosit cu sens entopic desemnând „partea mai ridicată" în raport cu alte realităţi dimprejurul său. Un singur nume de loc a fost înregistrat aici: *Dunga* ***Gleznei*** (Car) – „pădure şi teren arabil".

Apelativul ***mijloc***[9] şi derivatul *mijlocina* (< *mijloc* prin substantivizare, v. DTB, VI, p. 43, Ioniţă 1982, p. 153) apare în:

Mijlocina (Glb) – „plantaţie de brazi şi pârâu, izvorăşte din *Culmea* ***Mijlocinii*** şi se varsă în Vârciorova", ***Mijlocu*** *Plaiului* (Bor) – „pădure de foioase şi răşinoase".

Originea apelativelor care stau la baza formării acestor nume trebuie căutată în graiul viu al vorbitorilor şi ţine de „limbajul afectiv sau expresiv" (Eremia 2006, p. 9) al acestora. Apelativele ce derivă din termeni anatomici și care, așa cum s-a putut vedea, prin intermediul metaforei au ajuns să desemneze noi realităţi sunt de un real interes nu doar pentru lingviști sau geografi, ci pentru toţi cei care sunt interesaţi de întreaga cultură a oamenilor care le-au dat naştere şi care au scris şi rescris prin ele istoria poporului şi a limbii române. Termenii care denumesc părţile corpului uman s-au format în decursul unui timp îndelungat, aparţinând celui mai stabil fond de cuvinte al limbi, cel latin: „… o lege prin care să recunoşti originea limbii – din punctul de vedere al vocabularului – este apelul la două serii de cuvinte: rudenia

[9] Pentru frecvenţa sa în toponimie, v. Iordan 1962, p.137, 149, 142; DTRO, IV, p. 236; TTRT (Valea Hăşdăţii), p. 78; TTRT (Sălaj), p.199.

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

şi corpul omenesc. Or, la români, întregul corp, de la părul de pe cap şi până la degetele de la picioare, totul este de origine latină afară de organul sexual feminin" (Giuliano Bonfante, apud Felecan 2005). Aceste nume, în noua lor funcţie toponimică reflectă, păstrându-şi particularităţile de limbă, natura spaţiului pe care îl definesc şi condiţiile social-culturale ale dezvoltării societăţii noastre.

Bibliografie selectivă

Avădanei, Ştefan. 1994. *La început a fost metafora*, Iaşi: Editura Virginia, Iaşi.

Burci, Iustina. 2012. *Metafora în toponimie*, în „Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane «C.S. Nicolăescu-Plopşor»", nr. XIII, Craiova, p. 251-260.

Dobrotă, Iulia-Corina. 2003. *Consideraţii asupra teoriilor metaforei*, în „Philologica", tom 2, p. 301-308.

Eremia, Anatol. 2006. *Dicţionar explicativ şi etimologic de termeni geografici*, Chişinău: Ştiinţa.

Felecan, Nicolae. 2005. *Terminologia corpului uman în limba română*, Cluj-Napoca: ed. Ergonaut.

Frăţilă, Vasile. 2002. *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara: Ed. Excelsior Art.

Homorodean, Mircea. 1980. *Vechea vatră a Sarmizegetusei în lumina toponimiei*, Cluj-Napoca: Ed. Dacia.

Ioniţă, Vasile. 1982. *Nume de locuri din Banat*, Timişoara: Ed. Facla.

Iordan, Iorgu. 1963. *Toponimia românească*, Bucureşti: EA.

Oancă, Teodor. 1996. *Probleme controversate în cercetarea onomastică românească*: Craiova, Ed. Scrisul Românesc.

Rovenţa-Frumuşani, Daniela. 2000. *Argumentarea. Modele şi strategii*, Bucureşti: All.

Dicţionare:

DA = Academia Română, *Dicţionarul limbii române*, Bucureşti, I, 1913 ş.u.

DEX = *Dicţionarul explicativ al limbii române*, Bucureşti, EA, 1975; (ed. a II-a), Bucureşti, Ed. Univers Enciclopedic, 1998.

DTB, II = Rodica Sufleţel, Viorica Goicu. 1985. *Dicţionarul toponimic al Banatului*, II (C), Timişoara: TUT.

DTB, III = Rodica Sufleţel, Viorica Goicu. 1986. *Dicţionarul toponimic al Banatului*, III (D-E), Timişoara: TUT.

DTB, IV = Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel. 1986. *Dicţionarul toponimic al Banatului*, IV (F-G), Timişoara: TUT.

DTB, VI = Vasile Frăţilă, Viorica Goicu, Rodica Sufleţel. 1989. *Dicţionarul toponimic al Banatului*, VI (M-N), TUT: Timişoara.

DTRM, II = *Dicţionarul toponimic al României. Muntenia.* 2007, vol. II, Bucureşti: EA. (coordonator Nicolae Saramandu).

DTRO = *Dicţionarul toponimic al României. Oltenia*, Craiova, Ed. Universitaria, I-II, 1993; III, 2001; IV, 2003; V, 2004; VI, 2006; VII, 2007 (coordonator Gh. Bolocan).

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)

Porucic, *Lexiconul* = T. Porucic. 1931. *Lexiconul termenilor entopici din limba română*, Chişinău.

TTRT (Valea Hăşdăţii) = Dumitru Loşonţi, Sabin Vlad. 2006. *Tezaurul toponimic al României: Transilvania (TTRT): Valea Hăşdăţii*, EA: Bucureşti.

TTRT (Sălaj) = Dumitru Loşonţi, Sabin Vlad. 2006 *Tezaurul toponimic al României: Transilvania (TTRT): judeţul Sălaj*, Bucureşti: EA.

Sigle pentru localităţile anchetate

Băuţar = (Băţ)	Obreja = (Obr)
Borlova = (Bor)	Ohaba = (O)
Bucova = (Bcv)	Oţelu Roşu = (OR)
Caransebeş = (Car)	Poiana Mărului = (PoiMr)
Cicleni = (Cic)	Preveciori = (Prev)
Cireşa = (Cir)	Rusca Montană = (RusM)
Ciuta = (Ciut)	Ruschiţa = (Rusţ)
Cornişoru = (Crn)	Turnu Ruieni = (TRu)
Dalci = (Dlc)	Valea Bistrei = (VB)
Glimboca = (Glb)	Vama Marga = (VMg)
Iaz = (Iaz)	Var = (Var)
Măgura = (Măg)	Voislova = (Vos)
Mal = (Mal)	Zăvoi = (Zăv)
Marga = (M)	Zerveşti = (Zer)
Măru = (Măr)	Zlagna = (Zg)

BDD-A22134 © 2015 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-19 14:06:15 UTC)